

JÉZUS ISTENFOGALMA

A vallás középpontja az istenfogalom, erre a megállapításra jut minden vallástörténeti és vallásfilozófiai vizsgálódás. A vallás egész világa, a hit és erkölcs viszonya, a kultusz, a vallási közösség, mind az istenfogalom milyenségétől függ. Isten nélküli vallásról a szó igaz értelmében nem beszélhetünk.

1. Az istenfogalom legfejlettebb formájával Jézus tanításában találkozunk. Vallásának világát az Istenről alkotott felfogása határozza meg; ehhez igazodik Istenországának evangéliuma, és ez a mértéke az egyén minden vallási állásfoglalásának. Jézus istenfogalma az Ószövetségben gyökerezik és magán hordozza kora vallási művelődésének befolyását. Forrása és meghatározó jegye Isten tapasztalása a lélek természetes erői által. Istenismeretének kiindulási pontja Isten és ember, teremtő és teremtmény megkülönböztetése. Élete és tanítása tükrözi, hogy Istennel szemben mennyire érezte emberi mivoltát. A teremtmény Isten lényét és tulajdonságait csak „rész szerint“, „tükör“ által ismerheti meg, mivel Isten több, mint amennyit róla a hit állít és a lélek ismer. „Isten nem kizárólagosan olyan, aminőnek mi elképzeljük, hanem olyan is, meg ezenkívül más is. Mi Istenről csak annyit tudunk, amennyit ő önmagáról a mi földi és emberi viszonyainknak megfelelőleg velünk közölni jónak látott. Mi csak az ember világában látható Istent ismerjük és azt is csupán töredékesen.“¹ Isten örökké megmarad az ismert és mégis ismeretlen Istennek.

Istenről csak annyit tudunk felfogni, amennyit emberi fogalmakba is foglalhatunk, a többi csupán érzés, élmény alakjában éi lelkünkben. A teológia fogalmai azonban nem elég teherbírók, kifejezők a személyes istenélmény bemutatására. Isten „egészen más“, nagyobb és több annál, hogy a mi fogalmunkba zárhassuk; őt csak a teremtmény hasonlatosságára alkotott fogalmak segítségével fejezhetjük ki. Jézus is amikor Istenről beszélt nem tehetett mást, mint hitéből analog fogalom nyelvére fordította át az értelem felismeréseit az isteni lényegről. Istenismeretét a mindennapi élet ábrázolásában, a közvetlen tapasztalat nyelvén, egyszerű emberi szavakkal és természetes módon fejezte ki. Istenről mindig hittel szólt és a tanúságtétel erejével. Istenismerete ezért életszerű és emberközelségi.

2. Jézus istenismerete nem merevedett dogmatikus felépitménnyé; teológiája sincs az „Istenről szóló tudomány“ értelmében. Isten nem volt probléma számára, hanem valóság: a jóság, igazság és szeretet személyes valósága. Isten lételére és tulajdonságaira vonatkozó elvont kérdésekkel nem foglal-

kozott. Őt Isten tapasztalása, létének spontán megragadása érdekelte. Nem fogalmakat tanított Istenről, hanem egyszerűen hitt Istenben, „aki van“, és „aki velünk van“. Isten a hitben és a hit számára feltétlenül létezik. Ez volt Jézus meggyőződése.

3. *Isten élő és életet adó valóság*, Jézus szerint, aki köztünk és bennünk él, és mi őbenne léteünk (Ap Csel 17, 28). Számára Isten volt minden és ő egészen Istené a bölcsőtől a keresztfáig (Lk 2, 49; Mk 15, 34; Lk 23, 46).

Minden helyzetben tapasztalta gondviselő szeretetét; Istenre hallgatott és akaratahoz igazodott. Életében minden öröm Isten iránti hálaadás volt, minden szenvedés és bánat pedig Isten akarata előtti meghajlás. Isten élő tapasztalása tette életét harmonikus, szolgáló étletté (Mk 1, 15; Lk 12, 15).

4. *Isten jelenlevő valóság is Jézus hitében*. Istent látta és tapasztalta mindenütt. A lelkében nem várt mást mint: az Isten látását, istenközelség érzését és az utána való vágyódás kielégítését, valamint győzelmet a rossz felett.

Jézus nem állott meg Isten valóságának felismerésénél. Feleletet keresett az isten-probléma nagy kérdésére: ki és milyen az Isten. A hit számára elkerülhetetlen ez a kérdés. Ha ugyanis Istent nem gondoljuk el valamilyennek, akkor tulajdonképpen nem is beszélhetünk létéről.

5. *Az Isten egy, ez a Jézus első megállapítása*. Az egyisten gondolata Jézus előtt felmerült már néhány ókori vallásban is, de csak mint időnként felvillanó szikra a hit egyéniségeinek lelkében. A vallástörténelemben először a zsidó vallás isteneszméje fejlődött monoteizmussá. Az Ószövetség és a judaizmus tanította először, hogy Isten egy (2 Móz 20, 3; 5 Móz 4, 35, 39; 6, 4, Ézs 44, 6, 8; 45, 5). Az ószövetségi monoteizmus klasszikus összefoglalása: „Halljad Izrael: az Úr, a mi Istenünk, egy Úr“ a judaizmus hitvallása, és minden teológiai tanításának alapja lett.

A zsidó vallás monoteizmusa azonban még nem volt teljes és tiszta egyistenhívés. Jáhvé egy, de mindvégig a kiválasztott zsidó nép istene marad. Hatalma a zsidó néphez való viszonya szerint nyert jelentőséget, és arra szolgált, hogy vele kiválasztott népét boldogítsa. Jáhvé csak a zsidó népet szereti és ezért tőle alattvalói hűséget, engedelmességet kívánt. Más, idegen istenek imádása Jáhvé iránti hűtlenséget, a legsúlyosabb bűnt jelentette: „Vigyázz magadra, hogy el ne feledkezzél az Úrról, aki kihozott téged Egyiptomi földéről, a szolgaságnak házából! Féljed az Urat, a te Istenedet, ő neki szolgálj“ (5 Móz 6, 12–13).

Jézus változatlanul átvette az Ószövetség egyisten tanát. Erről tanuskodik az írástudóval folytatott vitatkozása is, midőn arra a kérdésre, hogy „melyik az első minden parancsolatok között“, feleletében szószerint idézte a Törvény summáját: „Halljad Izrael: az Úr, a mi Istenünk egy Úr“. Ehhez kapcsolta azután az Isten és ember iránti szeretet köteleességét. Figyelemreméltó tény, hogy az írástudó, mint az ószövetségi monoteizmus híve, elismerte Jézus istentanáinak helyességét: „Jól van, Mester, igazán mondod, hogy egy Isten van és nincsen kívülé más“ (Mk 12, 29–32). Az egyisten milyensége tekintetében Jézus gyökeresen eltért az Ószövetség hagyományos istentanától. Monoteizmusának Istene nem nemzeti, hanem egyetemes Isten, akinek lényege a személyválogatás nélküli jóság és igazság minden teremtménye iránt.

Ez az etikai monoteizmus nem maradt elméleti hitigazság Jézus számára, hanem levonta következményeit és alkalmazta azokat tanításában.

Isten egysége lépten nyomon visszahangzik az újszövetségi könyvekben², mely az evangélium lendítő erejének bizonyult a politcizmus, félelem, a természet szolgasága, a barbárság és az embertelenség minden formája elleni küzdelemben. Jézus etikai monoteizmusa az istenfogalom legmagasabb fejlettségi fokát képviseli a vallás történetében.

6. *Isten lényege a szellem* (Jn 4, 24; 2 Kor 3, 17). Ennél kifejezőbb lényegmeghatározást adni Istenről nem lehet. A szellem létezése módját tekintve csak személyes lehet. Jézus is a személyiségnek tökéletes megvalósulását hitte Istenben, mely a tiszta szellemiség fogalmában oldódik fel, levetkőzve magáról minden emberi vonást. Isten mint szellem független, láthatatlan és semmiféle formában ki nem ábrázolható. Ezért fordult el Jézus az emberkéz alkotta bálványtól és vetett meg mindenféle istenábrázolást. Isten személyisége egészen más, mint a miénk; ő tökéletes személyiség, mi teremtmények ennek csak egy halvány másolatával rendelkezünk³.

Jézus hitte, hogy mi csak a személyes élő Istennel létesíthetünk kapcsolatot, aki szeret minket, gondot visel reánk, megbocsátja bűneinket és elősegíti tökéletesedésünket. Mi csak a személyes élő Istent tudjuk szeretni és hozzá gyermeki bizalommal imádkozni.

Isten lényegéből következett Jézusnál, hogy a „kivülről jövő vallás és külsőségekből táplálkozó vallásosság helyett a belülről jövő hitet és a lélekből táplálkozó vallásosságot” tanította. A teremtő és teremtmény egymáshoz való viszonya is ennél fogva csak szellemi lehet; Isten tiszteletének pedig egyetlen lehetséges és méltó formája létezik: a lélekben és igazságban való imádás (Jn 4, 24). Isten imádása, Jézus szerint vallási aktus, amelyben a szív tisztasága, a lélek magatartása és a hit erkölcsi értékeinek megvalósítása a fontos (Mt 5, 44, 12, 50; Mk 3, 35). Ez az új jézusi istentisztelet lényegében nem más, mint a keresztény életformáló hit megnyilvánulása, az emberszeretet gyakorlása, az igazságos jószág élése és az állandó tökéletesedés.

Isten szellemiségéből kifolyólag Jézus az erkölcsi értékek alá rendeli a templomot, papságot és minden kultikus cselekményt. Az Ószövetség a jeruzsálemi templomhoz kötötte az érvényes istentiszteletet. Jézus ezzel szemben azt tanította és gyakorolta, hogy Istent bárhol lehet lélekben és igazságban imádni. Az áldozatot értéktelennek tartotta Isten előtt. A próféták szellemében tanította: „Irgalmasságot akarok és nem áldozatot” (Mt 9, 13; vö. Hózs 6, 6; Ám 5, 21). A szeretet és megbocsátás, érték szempontjából, az áldozat fölött áll: „Azért ha a te atyádfiának valami panasza van ellened: hagyd ott az oltár előtt a te ajándéodat és menj el, előbb békélj meg a te atyádfiával és azután eljövén vidd fel a te ajándéodat” (Mt 5, 23; Mk 7, 10). Kora hagyományos istentiszteleti cselekményei közül egyedül az imádságot tartotta meg, de azt is Isten lényegének megfelelően „lélekben és igazságban” való imádás formájában (Mt 6, 5—13). A templom létjogosultságát is abban látta, hogy az az „imádság háza” (Mk 11, 17).

7. *Isten atyasága*. Isten etikai tulajdonságait és a hívő emberrel való személyes viszonyát Jézus egyszerűen, de mély értelemmel így fejezte ki: Isten a mi Atyánk. Az „Atya” a legegyszerűbb és legtisztább fogalom, melyet az értelem Istenről alkothat. Ennél nagyobb igazságot Istenről nem állapíthatunk meg, ebben benne van minden, amit Istenről tudni kell és lehet.

Az „Atya” elnevezés Istennel kapcsolatban jelentheti a teremtőt, aki létrehozta a világot, és jelentheti a megtartót, aki szerető atyaként gondos-

codik minden teremtményéről. Jézus ez utóbbi értelemben nevezte Istent Atyának.

Isten atyaságának eszméje nem volt ismeretlen a vallás világában. Az Ószövetségben Isten leggyakrabban előforduló nevei: Úr és Király; „Atya“-nak nagyon ritkán és akkor is csak teremtő, vagy nemzeti pártfogó értelemben nevezi. Jáhvé „Izrael népe atyja“, és a zsidó nép Jáhvé „elsőszülött fia“ (5 Móz 32, 1, 6; Ézs 63, 16, 64, 7; Jer 3, 4, 19; Hózs 1, 10, 2, 1—21; Zsolt 68, 6, 10, 13). Isten atyaságának Jézus tanította fogalma ismeretlen az ószövetségi felfogásban.

A vallástörténelemben Jézus volt az első, aki Istent egyetemes és etikai értelemben „Atyának“ fogta fel. Ő egész életében Istent Atyának hitte és érezte s leggyakrabban így szólította: Atyám, a te Atyád, a ti Atyátok, a mi Atyánk. Az „Atya“ volt az első és utolsó szó Jézus ajkán, melyet az evangéliumi tudósító feljegyzett (Lk 2, 49; 23, 46). Tanítása eredményének tudható be, hogy az Újszövetségben, a jánosi levelek kivételével, állandóvá lett az Atya elnevezés⁴ (Mk 14, 36; 15, 34; Lk 23, 34; Róm 8, 15; Gal 4, 6; 1 Kor 8, 6; Mk 11, 25; 13, 32; Lk 11, 2; 12, 32; Jn 4, 23; 12, 28 stb), míg az Úr és Király nevek csak elvétve fordulnak elő. Az Úrnak vagy Királynak nevezett Isten és az ember közötti viszony azonban mindig olyan, hogy abból a mennyei Atya szeretete és jósága sugárzik ki.

Isten szerető atyaként való felfogása teljesen új elem volt Jézus hitében. Előtte mások is használták ezt az istennevet, de olyan értelemben mint ő senki sem tette. Jézus érdeme nem abban van, hogy Isten megszólítására új nevet talált ki, hanem, hogy az „atyaságban“ az istenfogalomnak valóságos, személyes tartalmat adott, és Istennek a hívő emberrel való viszonyát új a hit etikai megvilágításába helyezte. Valószínűleg názareti otthonában, szüleinek szeretetéből tanulhatta meg mit jelent az atyai szeretet, és találta méltónak arra, hogy az isteni tökéletesség meghatározójává tegye.

Az „atyaság“ Jézus szerint nem egy tulajdonsága Istennek a sok közül, hanem központi tulajdonság, mely a többinek tartalmát és formát ad. Isten atyasága a vallás lényegét jelenti, erre alapozta Jézus istentanának minden lényeges megállapítását.

a) *Az Isten közelsége.* Az Ószövetség Isten nagyságát és hatalmát abban találta, ha őt minél távolabb tudja vinni a földtől és az embertől. Jáhvé megközelíthetetlen fenségben emelkedik választott népe fölé. Mózes a Hóreb hegyén „elrejté az ő orcáját, mert fél vala Istenre tekinteni“ (2 Móz 3, 6; 34, 8), Ézsaiás egyenesen halálfélelmet érez, amikor látomásában Jáhvét látja s rettegéssel így kiált fel: „Jaj nékem, elvesztem, mivel... a seregeknek Urát látták szemeim!“ (6, 5). Jézus az „Atya“ fogalmában Istent az egek megközelíthetetlen magasságából valósággal a teremtmények közé hozta. Isten, mint személyes szellem, nemcsak felettünk van, hanem mellettünk, legbensőbbben közeláll hozzánk annyira, hogy valósággal benne élünk, mozgunk és vagyunk (Ap Csel 17, 28).

Ezt az istenközelséget szemléltette az atya és a gyermek közötti szeretetviszonyban. Jézus szerint Isten olyan közel van hozzánk, hogy a tisztaszívűek valósággal látják őt, a békességre törekedők pedig Isten fiai; tanítványaitól egyenesen azt kívánta, hogy legyenek irgalmasak, mint a mennyei Atya irgalmas, és legyenek tökéletesek mint a mennyei Atya tökéletes.

b) *Isten egyetemessége.* Isten az egész emberiségnek Atyja, aki személyválogatás nélkül egyformán szereti teremtményeit faji, vallási és jellembeli különbségekre való tekintet nélkül. Neki nincsenek választottai és nem tesz senkivel kivételt, ő egyetemes Atya⁵. Az egyetemes atyaság nemcsak az emberiségre, hanem a világegyetem egészére is kiterjed: Isten a mi Atyánk, de egyben a mindenség Atyja is.

c) *A hívő ember testvérisége és istenfiusága.* Isten mindnyájunkat egy vérből teremtett (Ap Csel 17, 26). Lelkünk az ő szelleméből való. Mindnyájan egy Atyának vagyunk gyermekei Jézus szerint. A testvériségből következik az embertárs kötelező szeretete, melyet Jézus a második nagy parancsolatnak nevezett (Mk 12, 31). Az istenfiuság ezzel szemben Isten és a hívő ember közötti viszonyt fejezi ki, mely lényegében az embernek az Atya hasonlóságára való tökéletesedésben, a vele való lelki közösségben és együttműködésben áll.

Az 5 Móz 2, 44 szerint Jáhvé így szólott népéhez: „Legyetek szentek, mert én szent vagyok.“ Jézus ezzel szemben azt kívánta az emberektől, hogy „Legyetek tökéletesek...“ (Mt 5, 48). A szentség és tökéletesség nem azonos jelentésű fogalmak. A szentség Isten világfeletti, megközelíthetetlen fenségét jelenti a teremtménnyel szemben. A szentségnek éppen ezért csak Isten felől, felülről a földre lenyúló szálai vannak. A tökéletesség viszont a minőségi fejlődésnek csúcsa, melynek a földről az ég felé növő szálai vannak. A szentség a megközelíthetetlen Isten állapota, s mint ilyen az ember számára eszmény nem lehet. A tökéletesség ezzel szemben az Atya eszményi állapota, melynek elérésére mindannyiunknak törekedni kell. Jézus felhívása szerint, hogy „Legyetek tökéletesek“ az eszmény maga az Atya, kihez az embernek hasonlónak kell lennie, Ő a vezető, akit követnie kell. Amíg Isten ténylegesen az egész emberiség szerető Atyja, addig az ember csak állandó tökéletesedés által lehet és válik Isten fiává. Az istenfiuság mint eszmény áll az ember előtt, megvalósítása Isten és az ember közös nagy ügye.

d) *Isten szeretete.* Isten atyaságának leglényegesebb tulajdonsága a szeretet. Az 1. János levél írója azonosítja Istent a szeretettel (4, 16). A mindenség Atyja más, mint szeretet nem is tud lenni. Jézus a szeretetet Isten olyan tulajdonságának fogta fel, mely meghatározza Isten minden tevékenységét és teremtményeivel való kapcsolatát. Isten szeretete végtelen és egyetemes, melyből senki kizárva nem lehet. Isten mindenkit szeret, még az arra érdemteleneket is; egyaránt felhossa napját „mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak“ (Mt 5, 45). Ez a szeretet vezette Jézust arra, hogy az ember két nagy kötelességének formáját is a szeretetben határozza meg (Mk 12, 30—31).

Isten egyetemes szeretetének következménye a gondviselés, melyben atyai gondoskodása tükröződik irántunk. Isten gondviselő szeretete kiterjed minden élőlényre, a „mezők fűvére“, az „ég madaraira“ és mindenekfölött embergyermekre (Mt 6, 26—34), akiknek egy hajszála sem veszhet el az ő tucta nélkül.

Isten szeretetének természetes következménye Jézus tanításában az egyetemes érvényű emberszeretet. Az 1. János levél írója szerint „ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást“. „Ha azt mondja valaki, hogy: Szeretem az Istent, és gyűlöli a maga atyjafiát, hazug az: mert

aki nem szereti a maga atyjafiát, akit lát, hogyan szeretheti az Istent, akit nem lát?“ (4, 11, 20).

Az emberszeretet próbaköve Jézusnál az ellenség szeretete. Amíg az Ószövetség azt rendeli, hogy gyűlöljed ellenségedet, Jézus ezzel szemben azt tanítja, hogy „szeressétek ellenségeiteket“ (Mt 5, 43—45). A mások felett való kiválásnak is egyedüli módja a közösség szolgálatában való kiválás: „Ha valaki első akar lenni, legyen mindenek között utolsó és mindeneknek szolgálója“ (Mk 9, 35).

Isten szeretetének mérhetetlen gazdagsága magába foglalja a jóságot, igazságot és irgalmasságot.

Isten maga a legfőbb jószág, így tapasztalta Jézus. Ő mindenkinek jót ad, aki hozzá fordul (Mt 7, 7—11), és gondoskodik mindazokról, akik benne bíznak (Lk 12, 22—31). Hasonlít ahhoz a királyhoz, aki a könyörgő szolgának elengedi összes adósságait (Mt 18, 21—35). És hasonlít ahhoz az emberhez, aki a későn munkába álló szőlőmunkásának is ugyanazt a bért adja, mint ami csak az egész nap dolgozóknak jár (Mt 20, 1—16). Isten olyan, mint az édesapa, aki tékozló, de megtért fiát visszafogadja (Lk 15 r). Istentől mindenki aki kér, az kap, aki keres talál: „Avagy, ki az az ember közületek, aki ha az ő fia kenyeret kér tőle, követ ad neki, és ha halat kér, vajon kígyót ad-e neki. Ha azért ti gonosz létekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, akik kérnek tőle“ (Mt 12, 8—11). Jézus szerint ebben a spontán jóságban nyilvánul meg Isten tökéletessége (Mk 10, 18) és az irántunk való szeretete.

Isten jósága elválaszthatatlan igazságosságától. Ő az ember és a világ folyásában az igazságot keresi, elhatározásainak rugója az igazság. Az Atya minket cselekedeteink és életünk szerint ítél meg: a jót jutalmazza, a rosszat pedig bünteti. Az Ószövetségben Jáhvé büntetése megtorló, mely néha kiterjed az utódokra is, harmad- és negyediziglen. Jézusnál viszont Isten felemelő, újranevelő igazságszolgáltatását találjuk.

Isten igazságosságának mintegy kiegészítője az irgalmasság. Isten a bűnös iránt igazságos, de irgalmas is. Irgalmassága abban nyilvánul meg, hogy a rossztól visszatart és a jóra indít. A büntetés által nem elveszteni akar, hanem lehetőséget adni arra, hogy bűneinket megbánjuk, azoktól megtisztuljunk. A bűn elleni küzdelem legszemélyesebb ügyünk, melyet egyedül kell megvívunk. Isten igazságosságát és irgalmasságát Jézus meggyőző erővel mutatta be tanításában. Szerinte a bűnös megtérését maga Isten is akarja és örvend neki. Az apa elveszettnek hitt fia megtérésén inkább örül, mint az otthon maradt erényesnek. Jézus szerint irgalmasságánál fogva mindent megtesz, hogy a bűnös megtérjen és új életet kezdjen. Isten természetesen nem használ semmi kényszert a bűnös megtérése érdekében, de a bűn következményei alól nem mentesíti; a bűnösnek vállalnia kell a bűnhődést, hogy annak tüzeiben megtisztuljon és újjászülessék.

Az atyaság fogalmából következett Jézusnál az Istennel való személyes kapcsolat szabadsága is. Ő nemcsak úgy tekintett Istenre, mint teremtőre és gondviselőre, hanem mint egy olyan személyes, közelálló valóságra, akinek képét lelkében hordozta és hasonlóságára törekedett. A hívőnek joga van arra, hogy Atyjával szabadon és személyesen érintkezhesék, közvetítők nélkül. Isten atyasága eleve kizárja a közvetítés minden formáját.

Isten atyasága nem áll ellentétben Isten felségével és szentségével, s nem jelenti az isteni tökéletesség humanizálását. Jézus soha nem tévesztette szem elől az isteni és emberi megkülönböztetését. Tanításában az Atya mindvégig Isten marad a maga mindent felülmuló méltóságában. Változatlanul hitte, hogy Isten az ég és a föld mindenható Ura, akinek az emberek olyan alázzal tartoznak, mint szolga az urának⁶ (Mt 11, 25; Mk 1, 27; 14, 36; Lk 16, 13; 17, 7—10).

Isten atyaságából nem következik az isteni törvény komolyságának megváltozása, sem az, hogy Isten ezentúl elnézi az ember bűncit. Jézus határozottan tanította Isten ítéletét a bűneiket megbánni nem akaró bűnösök felett (Mt 10, 28; Mk 2, 43—48; Lk 13, 3; 8, 26—30).

Isten atyasága és felsége közötti összhang Jézusnál az imádságban jut teljes kifejezésre. A zsolotáríró, aki nem érezte Isten közelségét, így imádkozott: „Imé, mint a szolgák szemei uroknak kezére, mint a szolgálány szemei asszonya kezére, úgy néznek szemünk az Urra, a mi Istenünkre, míg nem megkönyörül rajtunk!” (123, 2—3). Nehémiás így kezdte könyörgését: „Kérlek Uram, mennyeknek Istene, nagy és rettenetes Isten! Ki megtartja a szövetséget és irgalmasságot az őt szeretőknak és az ő parancsolatait megtartóknak: Óh legyen figyelmes a te füled és szemeid legyenek nyitva, hogy meghallgasd a te szolgádnak könyörgését, mellyel én könyörgök most előtted nappal és éjjel!” (1, 5—6). Ezzel szemben Jézus a hozzánk közelálló gondviselő Atyához imádkozott, aki előtt gyermeki bizalommal tárta ki lelkét. Fennmaradt imái mind az „Atyám“, vagy „Mi Atyánk“ megszólítással kezdődnek. Az Atyában való hit fakasztotta fel szívében a legszebb imádságot, melyben az ember Istenhez szólhat: „Mi Atyánk...” (Mt 6, 6—13).

Jézus istenfogalma egyedülálló, nem hasonlítható a vallások történetében megjelenő istenekhez. Ő tárta fel előttünk és tette reánk nézve is élő valósággá Istent, akinek képét lelkében hordozta és hasonlóságára állandóan törekedett. Teljesebb képet adni Istenről, mint amit ő adott, ma sem tudunk. Jézus istenfogalmából kiviláglik irántunk való szeretete, aggodása és bizakodása tökéletesedésünkben: isteniűségünkben. Ez tette tanítását evangéliummá.

A jézusi istenfogalom eszmény, mely felé törekednünk kell és küzdeni megvalósításáért. Ez az értelme követőihez intézett felhívásának: „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5, 48).

Dr. ERDŐ JÁNOS

JEGYZETEK

1. Dr. Borbély István: Az unitárius keresztény hit alapfogalmai. Kolozsvár 1931, 51. 1.
2. Dávid Ferenc „Rövid Magyarázat stb.“ c. 1567-ben kiadott művében szintén azt állapítja meg, hogy: „Semmi nincsen az egész derék szentírásban világosabb és nyilvánban való tudomány, mint az egy Istenről való tudomány.” (Első rész, A.).
3. Vö. Conybeare, F. C.: Outlines of a Philosophy of Religion. II. 688. 1.
4. Az „Atya“ elnevezés mintegy 263-szor fordul elő az Újszövetségben. A Máté szerinti evangélium írója a „mennyei Atya“ elnevezést használja (5, 16, 45; 6, 1, 9; 7, 11, 21; 12, 50).
5. Vö. Channing, E. V., Tökéletes élet. Kolozsvár 1875, 38. 1.
6. Moffat J., szerint mivel a „szent“ távolsági érzést fejez ki, Jézus éppen istenélményéből kifolyólag ezt az értékjelzőt Istenre nem alkalmazhatta (Theology of the Gospels. ch. 3).

BALÁZS FERENC

1901. október 24 — 1937. május 22.

Tudjátok meg mind,
Én itt meg nem haltam,
Egy falu sara
Engem le nem nyűgözött.
Én csak
Elvettem magam egy picinyke helyre,
Oda bujtam a rög alá.
Hadd lám: kikelek-e?
Lesz-e rajtam virág?
Termek-e gyümölcsöt?

(A rög alatt, 5. 1.)

Balázs Ferenc olyan ember volt, akit nehezen lehet elfelejteni. Aki találkozott vele, vagy melléje állott, vagy szembefordult vele. Közömbösen félreállani útjából, vagy tudomást nem venni róla nem lehetett.

Azoknak, akiket Balázs Ferenchez a közös elvek, közös álmok, közös munka és közös élmények szálai kötnek, kötelességünk, hogy amíg élünk, a kortárs, a munkatárs, a szem- és fültanú, a tanítvány bizonyágtételével emlékezzünk róla. Kötelességünk mindent megtenni, hogy életének tárgyi műveiben reánk maradt értékei ható erővé váljanak egyházunk keretében. Istenországunk építésében sok tekintetben példaképpen állott előttünk. Nem szabad Balázs Ferencet szemünk elől elveszíteni. Emlékeznünk kell rá.

Élete, években, rövid: mindössze 36 esztendő. A család, melynek sarja, a Nyikó mentén, Csehétfalván őslakó. Mint második városi nemzedék, született és nőtt fel Kolozsváron. Ott végezte a Teológiát is. 1923—28-ig bejárta a kerek világot. Világjáró útja során 2—2 évet töltött Angliában és az Északamerikai Egyesült Államokban; unitárius lelkésznevelő főiskolákon folytatta tanulmányait; szabad idejében az országot járta, az étellel ismerkedett. 1927-ben hazafelé vette útját; 1928 őszén érkezett haza. Közben hosszabb időt töltött Japánban, Koreában, Kinában, Indiában és Palesztinában. Itthon másfél évig segédlelkész és bennlakási nevelő volt Székelykeresztúron. 1930-tól haláláig Cheia-i egyházközségünkben szolgált, mint rendes lelkész.